

Kadir Canatan

Avrupa'yı Okumak

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e
Algılar, Kavramlar ve
Zihniyet Dönüşümü

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2026, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 498
Sosyoloji: 35

ISBN 978-625-8686-10-4
Sertifika No: 52315

1. Baskı: İstanbul, 2026

Yazar:
Kadir Canatan

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Editör:
Ersan Güngör

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Birlik Baskı Ozalit San. Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Avrupa'yı Okumak: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Algılar, Kavramlar ve Zihniyet Dönüşümü

/ Kadir Canatan (Prof. Dr.)

İstanbul: DBY Yayınları, 2026.

260 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 498) ___ Dizin var

ISBN 978-625-8686-10-4

1- Sosyoloji 2- Avrupa 3- Seyahatnameler 4- Siyaset ve Toplum

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

ÖN SÖZ.....	9
GİRİŞ.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'YI KEŞFETME VE ANLAMA SÜRECİ

Müslüman Dünyanın ve Aydınların Avrupa Algısı.....	17
Evliya Çelebi: <i>Avusturya ve Macaristan Seyahatleri</i> <i>Üzerinden Avrupa Algısı.....</i>	21
Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet Efendi: <i>Fransa Sefaretnâmesi</i> <i>Üzerinden Avrupa Algısı.....</i>	27
Mustafa Hattı Efendi: <i>Viyana Sefaretnâmesi Üzerinen</i> <i>Avrupa Algısı.....</i>	33
Ebubekir Ratıp Efendi: <i>Viyana Mektupları Üzerinden</i> <i>Avrupa Algısı.....</i>	36
Sadık Rıfat Paşa: <i>Avrupa Ahvaline Dair Risalesi Üzerinden</i> <i>Avrupa Algısı.....</i>	42
Abdurrahman Şeref Efendi: <i>Avrupa'ya Dair İzlenim ve</i> <i>Görüşleri.....</i>	46
Ahmet Midhat Efendi: <i>Avrupa'da Bir Cevelan Adlı Eseri</i> <i>Üzerinden Avrupa Algısı.....</i>	49

Namık Kemal: <i>Avrupa Mektupları Üzerinden Avrupa Algısı</i>	54
Mizancı Murad: <i>Paris ve Avrupa'ya Dair Gözlemleri ve Algısı</i> ..	58
Şerif Paşa: <i>Avrupa'ya Dair Gözlem ve Fikirleri</i>	63
Cemaleddin Efgani: <i>Avrupa'ya Dair Gözlemleri ve Fikirleri</i>	67
Muhammed Abduh: <i>Avrupa'ya Dair Gözlemleri ve Fikirleri</i>	71
Tunuslu Hayreddin Paşa: <i>Avrupa'ya Dair Çözümlemeleri</i>	75
Rifâa Rafî' et-Tahtavi: <i>Paris Gözlemleri Üzerinden Avrupa Algısı</i>	79
Mehmet Akif: <i>Berlin Hatıraları Üzerinden Avrupa Algısı</i>	82
Ahmet Haşim: <i>Frankfurt Seyahatnamesi Üzerinden Avrupa Algısı</i>	89
Sonuçlar	93

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'YI OKUMA VE AKTARMA SÜRECİ

Osmanlı'ya Batılı Kavramların Girişi ve Modernleşme Süreci	99
Osmanlı Toplumuna Batıdan Geçen Yeni Kavramların Haritası	104
Siyaset ve Toplum Alanına Giren Kavramlar.....	109
Felsefe, Bilim ve Epistemoloji Alanındaki Kavramlar: <i>Osmanlı Düşüncesinde Felsefi Kavramların Girişi ve Zihniyet Dönüşümü</i>	157
Edebiyat, Sanat ve Estetik Alanında Gelen Kavramlar: <i>Osmanlı'da Batı Edebiyatı Kavramlarının Girişi ve Estetik Zihniyetin Dönüşümü</i>	174
İktisat, İlerleme ve Kalkınma Alanındaki Kavramlar: <i>İktisat, İlerleme ve Kalkınma Kavramlarının Osmanlı Düşüncesine Girişi ve Zihniyet Dönüşümü</i>	193
Din, Ahlak ve Modernlik İlişkisine Dair Kavramlar: <i>Din, Ahlak ve Modernlik Arasında Zihinsel Dönüşüm</i>	209

Osmanlı'da Düşünce Akımları: Üç Tarz-ı Siyasetin Terminolojisi	217
Osmanlıcılığın Temsilcisi Olarak Namık Kemal: <i>Düşüncesi, Terminolojisi ve Batılı Kavramlarla Kurduğu Zihinsel Mimari</i>	220
İslamcılığın Temsilcisi Olarak Mehmet Âkif: <i>Şahsiyeti, Eserleri ve Kavramsal Dünyası</i>	224
Türkçülüğün Temsilcisi Olarak Ziya Gökalp: <i>Şahsiyeti, Eserleri ve Kavramsal Evreni</i>	228
Terminolojik Karşılaştırma ve Değerlendirme	231
Osmanlı'da ve Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sosyolojinin Dilini İnşa Edenler: Ahmet Rıza, Prens Sabahattin ve Ziya Gökalp	236
Sonuçlar	243
SON SÖZ	247
KAYNAKLAR	253
DİZİN	257

Ön Söz

Bu çalışma, Osmanlı dünyasının Avrupa ile karşılaşmasını yalnızca tarihsel bir temas ya da diplomatik bir ilişki olarak değil, **zihinsel, kavramsal ve kültürel bir yüzleşme süreci** olarak ele alma amacıyla kaleme alınmıştır. Avrupa, Osmanlı için uzun süre askerî bir rakip, siyasî bir muhatap ya da ticari bir unsur olarak algılanmış; ancak özellikle on yedinci yüzyıldan itibaren giderek daha yoğun biçimde örnek alınan, kıyaslanan ve sorgulanan bir **“medeniyet alanı”** haline gelmiştir. Bu dönüşüm, yalnız kurumlar düzeyinde değil, düşünce dünyasında, dilde ve kavramlarda da derin izler bırakmıştır.

Elinizdeki çalışma, bu uzun ve çok katmanlı süreci iki ana eksende incelemektedir. Birinci eksen, Osmanlı aydınlarının ve seyyahlarının Avrupa’yı **nasıl gördükleri, nasıl betimledikleri ve nasıl anlamlandırdıkları** sorusuna odaklanır. Evliya Çelebi’den Ahmet Haşim’e, sefâretnâmelerden hatıratlara uzanan bu metinler, yalnız bireysel gözlemleri değil, Osmanlı entelektüel zihniyetinin dönüşen bakış açılarını da yansıtır. Avrupa kimi zaman hayranlıkla, kimi zaman kuşkuyla, kimi zaman eleştirel bir mesafeye okunmuş; fakat her durumda Osmanlı’nın kendisini yeniden düşünmesine yol açmıştır.

İkinci eksen ise Avrupa’dan Osmanlı’ya giren kavramların izini sürmektedir. Siyaset, toplum, felsefe, iktisat, edebiyat, din

ve ahlak alanlarında ortaya çıkan yeni kavramlar, Osmanlı düşünce dilini derinden etkilemiş; bazı kavramlar bütünüyle yeni olduğu için dirençle karşılanmış, bazıları mevcut kavramlarla tercüme edilerek anlam dönüşümüne uğramış, bazıları ise güçlü bir örtüşme içinde benimsenmiştir. Bu çalışma, modernleşme sürecini yalnızca “ne alındı?” sorusu üzerinden değil, “**nasıl anlaşıldı, nasıl dönüştürüldü ve hangi anlam dünyasında yerleşti?**” sorusu üzerinden ele almaktadır.

Bu kitabın temel iddiası şudur: Osmanlı modernleşmesi, basit bir Batılılaşma ya da taklit süreci değildir; aksine, **kavramsal bir müzakere ve zihniyet inşası sürecidir**. Avrupa’dan gelen her kavram, Osmanlı’nın mevcut değerleri, normları ve düşünce kalıplarıyla karşılaşmış; bu karşılaşma kimi zaman çatışma, kimi zaman uyum, kimi zaman da melezleşme üretmiştir. Cumhuriyet dönemi ise bu uzun sürecin mirasçısı olarak, bazı kavramları kesin biçimde yeniden tanımlamış, bazılarını ise Osmanlı’dan devraldığı anlam katmanlarıyla birlikte taşımıştır.

Bu çalışma, Osmanlı düşünce tarihine, modern Türk düşüncesinin köklerine ve kavramların toplumsal hayattaki belirleyici rolüne ilgi duyan okurlar için bir **okuma ve düşünme daveti** olarak görülmelidir. Amaç, geçmişi yargılamak değil; kavramların serüveni üzerinden, bugün hâlâ etkisini sürdüren zihinsel yapıların nasıl oluştuğunu anlamaya katkı sunmaktır.

Kadir Canatan
İstanbul, Ocak 2026

Kaynaklar

- Abduh, M. (1966). *El-a'mâlü'l-kâmile*. Kahire: Dârü'l-Menâr.
- Ahmad, F. (1993). *The making of modern Turkey*. London: Routledge.
- Afgani, C. (1983). *El-urvetü'l-vüskâ* (M. A. İbrahim, Ed.). Kahire: Dârü'l-Kütübi'l-Hadise.
- Akarlı, E. D. (2006). *The long peace: Ottoman Lebanon, 1861–1920*. Berkeley: University of California Press.
- Akif, M. E. (2007). *Safahat*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye’de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bozdoğan, S., & Kasaba, R. (Eds.). (1997). *Rethinking modernity and national identity in Turkey*. Seattle: University of Washington Press.
- Çelik, Z. (1992). *The remaking of Istanbul: Portrait of an Ottoman city in the nineteenth century*. Berkeley: University of California Press.
- Davison, R. H. (1963). *Reform in the Ottoman Empire, 1856–1876*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ersoy, M. Â. (2007). *Safahat*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Findley, C. V. (2010). *Turkey, Islam, nationalism, and modernity: A history, 1789–2007*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Gökâlp, Z. (2018). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Hanioğlu, M. Ş. (2001). *Preparation for a revolution: The Young Turks, 1902–1908*. Oxford: Oxford University Press.
- Hanioğlu, M. Ş. (2008). *A brief history of the late Ottoman Empire*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Haşim, A. (2018). *Frankfurt seyahatnamesi* (Haz. İ. Enginün). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Hayreddin Paşa, T. (2011). *Akvemu'l-mesâlik fi ma'rifeti ahvâli'l-memâlik* (Haz. M. Demirci). İstanbul: Klasik Yayınları.

- İnalçık, H. (1996). *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve ekonomi*. İstanbul: Eren Yayınları.
- İnalçık, H. (2009). *Devlet-i Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu üzerine araştırmalar* (Cilt 3). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kara, İ. (2008). *Türkiye'de İslamcılık düşüncesi* (Cilt 1-2). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karpat, K. H. (2001). *The politicization of Islam: Reconstructing identity, state, faith, and community in the late Ottoman state*. Oxford: Oxford University Press.
- Karpat, K. H. (2009). *Osmanlı'dan günümüze kimlik ve ideoloji*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kemal, N. (1967). *Namık Kemal'in hususî mektupları* (Haz. F. A. Tansel). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kemal, N. (1999). *Makâlât-ı siyâsiye ve edebiye*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Lewis, B. (1961). *The emergence of modern Turkey*. Oxford: Oxford University Press.
- Mardin, Ş. (1962). *The genesis of Young Ottoman thought*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Mardin, Ş. (1991). *Türkiye'de din ve siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2007). *Türk modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Midhat Efendi, A. (2011). *Avrupa'da bir cevelan*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Mizancı Murad. (1990). *Tarih-i Ebü'l-Fârûk*. İstanbul: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2006). *İmparatorluğun en uzun yüzyılı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özlem, D. (2002). *Tarih felsefesi*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Ratip Efendi, E. (1998). *Viyana sefâretnâmesi* (Haz. H. Tuncer). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Rıfat Paşa, S. (2005). *Avrupa ahvâline dair risâle* (Haz. A. Akyıldız). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- Şeref Efendi, A. (1996). *Tarih musahabeleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Şerif Paşa. (1989). *Hatıralar ve siyâsî yazılar* (Der. S. Akşin). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tahtavi, R. R. (2010). *Takhlîsü'l-ibrîz fî telkîsi Bârîz (Paris gözlemleri)* (Çev. C. Meriç). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Toprak, Z. (1982). *Türkiye'de "millî iktisat" 1908-1918*. Ankara: Yurt Yayınları.
- Toprak, Z. (2017). *Türkiye'de yeni hayat: İnkılâp ve travma 1908-1928*. İstanbul: Doğan Kitap.

- Tuncer, H. (1998). Osmanlı elçisi Ebubekir Ratip Efendi'nin Viyana mektupları. *Bellekten*, 62(234), 451-510.
- Tunaya, T. Z. (1984). *Türkiye'de siyasal gelişmeler (1876-1938)*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ülken, H. Z. (2016). *Türkiye'de çağdaş düşünce tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ONLINE KAYNAKLAR

Akademik Ansiklopediler ve Güvenilir Referans Siteleri

- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. (t.y.). *Namık Kemal*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/namik-kemal>
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. (t.y.). *Tanzimat*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tanzimat>
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. (t.y.). *Meşrutiyet*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mesrutiyet>
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. (t.y.). *Ziya Gökalp*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ziya-gokalp>
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. (t.y.). *Osmanlı modernleşmesi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/osmanli-modernlesmesi>
- Encyclopaedia Britannica. (t.y.). *Ottoman Empire – Reform and modernization*. <https://www.britannica.com/place/Ottoman-Empire/Reform-and-modernization>

Hakemli Akademik Dergiler (Açık Erişim – Makaleler)

- DergiPark. (t.y.). *Osmanlı'da Batılılaşma ve modernleşme üzerine makaleler*. <https://dergipark.org.tr>

Üniversite Açık Arşivleri ve Akademik Veri Tabanları

- YÖK Ulusal Tez Merkezi. (t.y.). *Osmanlı modernleşmesi ve kavram tarihi üzerine tezler*. <https://tez.yok.gov.tr>
- Open Access Theses and Dissertations (OATD). (t.y.). <https://oatd.org>
- HAL Open Science. (t.y.). *Late Ottoman intellectual history*. <https://hal.science>

Dijital Kütüphaneler ve Birincil Metinler

- HathiTrust Digital Library. (t.y.). *Ottoman travel accounts and reform texts*. <https://www.hathitrust.org>

Internet Archive. (t.y.). *Ottoman reform, Tanzimat, and travel literature*.
<https://archive.org>

Gallica – Bibliothèque nationale de France. (t.y.). *French sources on Ottoman reforms*.
<https://gallica.bnf.fr>

Batı Düşüncesi ve Kavram Tarihi İçin Online Kaynaklar

Stanford Encyclopedia of Philosophy. (t.y.). *Liberalism, positivism, nationalism*.
<https://plato.stanford.edu>

Oxford Reference Online. (t.y.). *Concepts of modernity, nation, liberty*.
<https://www.oxfordreference.com>

Seyahatnameler ve Avrupa Algısı Üzerine Özel Kaynaklar

İSAM Kütüphanesi Dijital Koleksiyonlar. (t.y.).
<https://ktp.isam.org.tr>

British Library Digital Collections. (t.y.). *Ottoman envoys and Europe*.
<https://www.bl.uk/collection-guides/digital-collections>

Dizin

- A**
- Abdullah Cevdet 107, 157, 159,
161, 163, 166, 168, 171, 194, 196,
201, 204, 206, 208, 210, 211, 212,
213, 216
- Abdurrahman Şeref Efendi 5, 18,
20, 46, 47, 48, 49, 94
- Adam Smith 200, 202
- Agâh Efendi 100, 102
- Ahmed Hilmi 159, 169
- Ahmed Rıza 157, 159, 161, 162,
166, 167, 171, 210
- Ahmet Cevdet Paşa 140, 141, 144,
146, 149, 151, 159, 160, 162, 164,
170, 196, 200, 202
- Ahmet Hamdi Tanpınar 181, 183,
185, 189, 192
- Ahmet Haşim 9, 11, 20, 89, 90, 92,
94, 187, 190, 247
- Ahmet Midhat Efendi 5, 18, 20, 49,
51, 54, 94
- Ahmet Vefik Paşa 176, 178
- Ahvâl Mukaddimesi 116, 126, 133,
182, 191, 212
- Ali Suavi 108, 128, 135, 210, 213,
214
- Askerî Akademi 38, 40
- Ateşten Gömlek 155, 177, 192
- Auguste Comte 144, 162, 166, 206,
237
- Avrupa Algısı 17, 27
- Avrupa Mektupları 56
- B**
- Babîâlî Tercüme Odası 54, 100
- Batı 7, 18, 19, 24, 28, 29, 30, 48,
49, 50, 51, 52, 53, 54, 59, 60, 63,
69, 75, 78, 80, 81, 82, 85, 89, 90,
91, 94, 99, 100, 101, 102, 104,
105, 106, 107, 109, 110, 111, 112,
115, 119, 120, 121, 122, 123, 124,
126, 128, 131, 133, 134, 136, 137,
138, 139, 140, 141, 142, 143, 145,
146, 148, 153, 154, 155, 156, 157,
158, 161, 162, 164, 165, 166, 168,
170, 172, 174, 175, 176, 177, 178,
180, 181, 182, 183, 185, 186, 189,
191, 193, 194, 195, 196, 198, 199,
200, 202, 203, 205, 207, 208, 209,
210, 211, 212, 213, 214, 215, 216,
219, 220, 221, 222, 223, 224, 225,
226, 229, 232, 234, 238, 243, 244,
245, 248, 249, 251
- Batılılaşma 10, 58, 89, 103
- Berlin 20, 83, 84, 85, 87, 88

- Beşir Fuad 107, 157, 159, 161, 162, 164, 166, 167, 168, 171, 204, 206, 211, 212, 215, 216
- Birinci Meşrutiyet 55, 135
- C**
- Celal Nuri 204, 206
- Cemaleddin Afgani 18, 20, 67, 68, 70, 71
- Cemil Meriç 127, 136, 139, 143, 148, 150, 153, 156, 163, 248
- Cenap Şehabettin 182, 186, 190
- E**
- Ebubekir Râtib Efendi 18, 20, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42
- Ebubekir Ratip Efendi 93
- Elmalılı Hamdi Yazır 211, 216
- Evlîya Çelebi 9, 11, 17, 20, 21, 22, 26, 27, 247
- F**
- Fatma Aliye 152, 155, 183
- Fazıl Paşa 108, 210, 214
- Felâun Bey ile Râkım Efendi 154, 172, 176
- Frankfurt 20, 89, 90, 91, 92, 94
- Frankfurt Seyahatnamesi 20, 89, 90, 92, 94
- Fransa Sefaretnâmesi 20, 28
- Fransız Devrimi 101, 106, 114, 128, 136, 137
- Fuat Paşa 18, 121
- G**
- Genç Kalemler 181, 183, 185, 228
- Güzel Sanatlar 89, 185
- H**
- Halide Edib Adıvar 155, 177, 179, 192
- Halit Ziya Uşaklıgil 105, 173, 177, 189, 192
- Hayreddin Paşa 75, 76, 77, 78
- Hilmi Ziya Ülken 113, 117, 119, 122, 124, 127, 129, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 145, 147, 150, 153, 156, 157, 159, 161, 163, 165, 167, 169, 171, 174
- Hürriyet 12, 55, 57, 102, 106, 109, 111, 112, 114, 119, 133, 136, 138, 142, 146, 149, 186, 191, 212, 220, 223, 234, 244
- Hürriyet Kasidesi 57, 111, 114, 149, 186, 191, 212, 221
- Hüseyin Cahit Yalçın 173, 177
- Hüseyin Rahmi Gürpınar 177, 190
- I**
- II. Abdülhamid 18, 55, 58, 60, 63, 68, 76, 121, 123, 124, 135, 196, 218
- İslahat Fermanı 101, 112, 116, 121, 123, 126, 128, 135, 213
- İ**
- İbn Haldun 110, 112, 114, 118, 120, 123, 125, 128, 130, 132, 137, 143, 145, 154
- İstanbul 20, 21, 27, 29, 32, 37, 42, 46, 47, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 58, 59, 63, 68, 76, 77, 82, 83, 87, 89, 90, 91, 145, 179, 188, 190, 198
- İşyan Ahlakı 111, 147, 150, 169
- İzmir İktisat Kongresi 195, 197, 199, 201, 203, 208
- İzmirlî İsmail Hakkı 165, 211, 216
- J**
- John Stuart Mill 200, 202
- K**
- Kemal Tahir 173, 177
- L**
- Lale Devri 28, 99
- Londra 19, 20, 55, 56, 63, 67, 68, 73, 102
- M**
- Maarif Nezareti 51, 151
- Maria Theresia 34, 35
- Medenî Kanun 103, 119

- Medeniyet 105, 107, 139, 140, 141, 197, 234
- Mehmed Ali Paşa 63, 79
- Mehmet Akif Ersoy 20, 82, 224, 232, 234
- Meşrutiyet 47, 102, 103, 106, 111, 113, 114, 117, 119, 121, 124, 126, 128, 131, 133, 134, 136, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 155, 156, 159, 161, 162, 165, 167, 169, 171, 173, 177, 179, 181, 183, 184, 185, 186, 188, 192, 193, 194, 196, 198, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 215, 216, 219, 226, 237
- Mithat Paşa 121, 123, 135
- Mizancı Murad 18, 20, 58, 59, 60, 61, 62, 94
- Modernleşme 54, 99, 234
- Muhammed Abdüh 19, 20, 68, 71, 72, 73, 74, 75
- Mustafa Hattî Efendi 20, 33, 34, 35
- Mustafa Reşit Paşa 121, 126, 133, 162, 194, 198, 208
- Müşavet 106, 221, 234, 244
- Müşteşrikler Kongresi 50, 51
- N**
- Namık Kemal 18, 20, 54, 55, 56, 57, 58, 94, 102, 103, 104, 108, 111, 112, 114, 116, 119, 121, 124, 126, 128, 131, 133, 135, 137, 139, 141, 143, 144, 146, 149, 151, 154, 156, 160, 168, 173, 175, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 188, 191, 196, 198, 200, 202, 204, 208, 210, 212, 213, 214, 218, 220, 221, 222, 223, 228, 230, 232, 234, 247
- Nizâm-ı Cedid 18
- Nurettin Topçu 111, 113, 117, 119, 122, 124, 127, 129, 132, 134, 136, 139, 140, 143, 147, 150, 153, 156, 161, 163, 165, 167, 169, 171, 193
- Ö**
- Ömer Seyfeddin 173, 185
- P**
- Paris 17, 18, 20, 28, 29, 31, 50, 52, 55, 56, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 67, 68, 71, 73, 79, 80, 81, 90, 99, 144, 166, 194, 196, 198
- Prens Sabahaddin 144, 147, 150, 152
- R**
- Recaizade Mahmut Ekrem 179, 181, 182, 184, 189
- Renan Müdafaaanamesi 139, 212
- Roma 63, 108
- S**
- Sadık Rifat Paşa 20, 42, 43, 44, 45, 46, 93, 196
- Sadık Rifat Paşa 18
- Said Halim Paşa 211, 216, 218
- Sanayi Devrimi 193, 195, 203
- Sefaretnâme 28, 32
- Sinekli Bakkal 177, 192
- Ş**
- Şerif Paşa 6, 18, 20, 63, 64, 65, 66
- T**
- Tanzimat 18, 20, 42, 43, 44, 45, 53, 56, 83, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 141, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 164, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 200, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 218, 220, 244

Tanzimat Fermanı 44, 100, 121,
123, 128, 208, 210, 213
Terakki 59, 64, 102, 105, 107, 111,
129, 131, 133, 136, 141, 142, 143,
154, 179, 198, 237
Tevfik Fikret 105, 108, 111, 113,
115, 134, 173, 175, 179, 181, 182,
184, 186, 188, 192, 210
Tunuslu Hayreddin Paşa 20, 75, 76,
77, 93
Türkiye Cumhuriyeti 103, 119, 127,
134
Türk Tarih Kurumu 56

V
Vatan Yahut Silistre 55, 104, 114,
133, 149, 154, 175, 178, 188, 221
Viyana 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26,
27, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40,
41, 42, 43

Y
Yakup Kadri Karaosmanoğlu 177
Yeni Lisan 181, 183, 228

Z
Zihniyet Dönüşümü 157, 193
Ziya Gökalp 117, 119, 121, 124,
126, 129, 132, 136, 138, 140, 142,
144, 145, 146, 149, 152, 155, 157,
159, 161, 163, 165, 167, 169, 171,
173, 181, 183, 184, 186, 188, 192,
194, 196, 198, 201, 202, 204, 206,
208, 210, 212, 213, 215, 216, 219,
228, 229, 230, 232, 234, 236, 238,
239, 240
Ziya Paşa 102, 105, 111, 112, 114,
116, 119, 128, 131, 137, 180, 188,
196

Avrupa'yı Okumak

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e
Algılar, Kavramlar ve
Zihniyet Dönüşümü

Osmanlı İmparatorluğu için Avrupa; yüzyıllar boyu önce askeri bir rakip, ardından hayranlık uyandıran bir teknoloji merkezi ve nihayet kaçınılmaz bir entelektüel durak haline geldi. Peki, Osmanlı aydını Batı'yı "okurken" aslında neyi görüyordu? Gözlemlenen o "acayip sanatlar" ve yabancı hayat tarzları, nasıl oldu da Hürriyet, Müsavat ve Medeniyet gibi sarsıcı kavramlara, yepyeni bir toplumsal dünya görüşüne dönüştü?

Kadir Canatan, bu özgün eserinde okuru iki aşamalı, derinlikli bir keşif yolculuğuna davet ediyor. Kitabın ilk bölümünde; Evliya Çelebi'nin meraklı bakışlarından sefirlerin hayret dolu raporlarına, Namık Kemal'in ateşli mektuplarından modern seyyahların eleştirel notlarına uzanan geniş bir yelpazede "Avrupa algısı" tarihsel belgelerle mercek altına alınıyor. İkinci bölümde ise; bu algıların Türk düşünce dünyasında yarattığı büyük kavramsal devrim; hürriyetten hukuka, bireyden devlete, terakkiden medeniyete uzanan zihniyet haritasındaki köklü değişimler sosyolojik ve felsefi bir titizlikle analiz ediliyor.

Avrupa'yı Okumak, sadece kuru bir tarih incelemesi değil; bugün dahi hararetle tartıştığımız modern kimliğimizin kodlarını, bu kodların ilk yazıldığı satırlarda arayan samimi bir hafıza tazeleme çabasıdır. Kendi modernleşme serüvenimizi "kavramlar" üzerinden yeniden okumaya ve Doğu ile Batı arasındaki o kadim köprüyü anlamlandırmaya davetlisiniz.